

Nebezpečí absolutních nároků individuality

Roman Cardal

29. augusta 2023 + Spoločnosť + CZ, Filozofia

Co je to individualita?

Jestliže je někdo označen jako *silná individualita*, je to nepochybně vyznamenání. Tímto obratem se míní, že příslušný člověk *se vyznačuje* vlastnostmi, které jsou pouze jeho a proto se díky nim *odlišuje* od ostatních, většinou *méně výrazných* lidí. Rovněž filosofové spatřují v individualitě kvalitu spojenou s určitou silou a schopností odlišování. Latinskému slovu *individuum* rozumí v souladu s jeho základním významem – *individuum* je to, co je *indivisum in se* (nerozdělené v sobě) a následkem toho *divisum ab alio* (oddělené, odlišené od všeho ostatního). Vnitřní nerozdělenost toho, co je individuální, tedy poukazuje na *interní sílu soudržnosti* jednotlivé skutečnosti, mimo jejíž působnost *ad intra* se nalézají reality, které jsou poutané silami vycházejícími z jiných bytostných center a tím pádem ustavující jiná, odlišná individua.

Ilustračný obrázok, zdroj: Pxfuel

Vydeme-li z nepopíratelného faktu existence mnohosti věcí a dějů, pak je naprosto nezbytné trvat i na jejich *individuální povaze*. Kdyby ji totiž neměly, nemohly by se vzájemně nijak lišit, protože by jim scházela bytostná *koheze*, jež by vymezila zónu jejich vlastní reality proti všemu tomu, co se vyskytuje za jejich hranicemi. Třebaže slova *individuum* a *individuální* používáme hlavně pro označení osob, jsou z výše uvedeného důvodu aplikovatelná na úplně všechny skutečnosti. Co není *individuální*, nemůže se lišit a to vede *ke zhroucení plurality*.

Je to dobře patrné na známém sporu o univerzálie. Nakolik je něco *obecné*, natolik je to *společné a sdílené* a tedy *nad-individuální*. Je-li Petr člověkem, *neliší se v tom* od Pavla, Jany a Kláry, z nichž každý je *také člověkem*. Aby tedy pluralita jsoucné mohla být označena něčím obecným, musí být tato jsoucná vzájemně odlišná a tudíž *individuální*. Individualita je tak chápána jako jakýsi „podklad“ obecného. A jelikož nás o individuálním charakteru věcí a osob informují všechny naše smysly (vidíme, slyšíme, hmatáme, cítíme a chutnáme vždy jen jednotlivé skutečnosti), jde o tzv. *tvrdý fakt*, který nelze bezrozporně popírat. Jinými slovy, vše co existuje, je nutně *individuální*.

Ideologická interpretace individuality

Tato pravda se dá vytěžit v různých směrech. Nominalisté a konceptualisté ji využili k formulaci svých teorií, podle nichž nemá *obecnost* žádnou silnou bytostnou konzistenci. Nominalisté tvrdí, že je pouhou vlastností našeho jazyka (pouze slova jsou obecná v tom smyslu, že *jedno slovo* – např. slovo “člověk” – používáme pro označení *mnohých*, v sobě individuálních a tedy neobecných *skutečností* – Petra, Pavla, Jany a Kláry. Konceptualisté uplatňují principiálně stejný přístup a míní, že obecnost je dána významem našich pojmů – reality existující mimo naši mysl jsou *jednotlivé*, zatímco naše pojmové myšlení je chápáno skrze pojmy (významy), které jsou *obecné*. Oba směry se shodnou na tom, že v mimo-myšlenkovém světě neexistuje nic obecného, protože vše, co se v něm vyskytuje, je striktně individuální. Jsou to skutečnosti, k nimž se vztahuje náš jazyk a naše myšlení, proto podle této interpretace *nemají fakticky nic společného*.

Tato *antirealistická* teorie nachází své zvláštní uplatnění v antropologické oblasti, neboť právě v ní ji lze podpořit osobní zkušeností každého z nás. Vnímáme v ní totiž nezaměnitelnost a originalitu našeho vlastního „já“. Žádné „já“ nemůže být z principu „ne-já“. „Já“ je dáno vztahem vědomí k sobě samému, což navozuje situaci typickou pro individualitu. Tímto návratem k sobě samému se sebe-vědomí vymezuje vůči všemu, co nespadá do sféry jeho vlastního sebe-vztažného „já“.

Unikátnost „já“ a nepřehlédnutelná nesrovnalost

Když je ale každé „já“ naprosto jedinečné (individuální a unikátní), je značně nepatřičné, že k označení každého „já“ používáme jen jedno významově nerozlišené zájmeno „já“. Pokud o sobě mohu říct, že jsem „já“ a jsem v tom *zcela jedinečný*, jak může nějaký jiný a rovněž naprosto jedinečný člověk o sobě vyslovit *totéž slovo* „já“, když by se mělo vztahovat *výlučně pouze na mé „já“*? Všichni, kdo nesdílejí mé „já“, by si pro označení svého sebe-vědomého nitra měli vymyslet svá vlastní a naprosto původní označení – třeba „áj“, „pó“, „kí“, „té“ atd. Jinak pro sebe nárokují něco, co z *principu patří pouze mně* a strhávají na sebe moji vlastní identitu, vykrádají moji nezaměnitelnou individualitu.

Tzv. „ochrana osobních dat“ by se měla týkat i jazyka, jehož prostřednictvím identifikuji sám sebe. Zájmeno „já“ je v natolik úzké korelaci s mým jedinečným a individuálním bytím, že ho nelze nijak reprodukovat v jiných situacích. Jestliže zastánci genderové ideologie tlačí na vytváření jazyka, který odpovídá sebe-identifikaci různých jedinců, mělo by se stejným způsobem postupovat v každém případě i mimo sféru genderové strategie. Gender je totiž jen omezeným případem identity, zatímco *identita je vlastnost typická pro každou skutečnost a každého jedince*.

Totožností k různosti a růzností k totožnosti

Tady bychom se však měli zastavit a začít nad problémem vážně reflektovat. Stimul si k tomu můžeme vzít z poslední věty předchozího odstavce, v němž jsme zmínili, že *„identita je vlastnost typická pro každou skutečnost a každého jedince“*! Zamyslíme-li se nad významem tohoto tvrzení, nemůžeme neuznat, že *identita je a není výlučná zároveň a ve stejném ohledu*! Neboť je naprosto nepochybné, že *každá skutečnost má svoji vlastní totožnost, která zakládá její jedinečnost a nezaměnitelnost*.

Nominalisté, konceptualisté a postmoderní relativisté se svým myšlením do této polohy nedostávají, protože se pohybují na úrovni čisté ideologie. Filosofie se ale nemůže kompromitovat s žádnou ideologií, nominalismus, konceptualismus a postmoderní relativismus nevyjímaje. Celý problém je tudíž nutné postavit do jiného světla.

Můžeme si k tomu posloužit pasáží z jednoho spisu geniálního ruského myslitele Vladimíra Solovjova. Na příslušném místě se zabývá „já“ a předměty, které poznává prostřednictvím smyslové zkušenosti: „Z tohoto pohledu „já“ není jednotlivé, ale všeobecné, stejně jako je všeobecné „ted“, „tady“ a „to“. Je pravda, že máme na mysli určité jednotlivé „já“, ale stejně jako nemůžeme nikdy vyslovit, co máme skutečně na mysli pojmy „ted“ a „tady“, stejně tak nemůžeme nikdy plně vyjádřit naše „já“. Když říkám „to“, „tady“, „ted“, „jednotlivost“, mluvím o *všech* „to“, *všech* „tady“, *všech* „ted“ a *všech* „jednotlivostech“. A stejně tak, když říkáme „já“, mluvíme celkově o *všech* „já“, protože každé „já“ je vždy stejné: každé „já“ je „já“, „toto jednotlivé já“.

Pro výše zmíněné ideology je citovaná pasáž fatálním kamenem úrazu, protože je v ní vyjádřena pravda, kterou nelze nijak popřít – každý pokus o uzavření jakékoliv skutečnosti do její originální jedinečnosti je v *sobě rozporný*. Proto je tak snadné poukázat na vnitřní rozpornost nominalizmu, konceptualizmu a postmoderního relativizmu. Jediného správného řešení problematiky se dá dosáhnout uznáním, že *každá skutečnost*, člověka nevyjímaje, je *obecná* a *individuální* zároveň. Vyjádřeno jiným způsobem – žádná skutečnost neexistuje jako něco výlučného a nesdělitelného, nýbrž *bytostně komunikuje* se vším ostatním.

Tato bytostná komunikace má podobu *něčeho jednoho, které se realizuje v mnohém a v mnoha modalitách*. Již Platón ukázal, že kamkoliv zaměříme naši mysl, všude narážíme na *jedno v nesčetném počtu realizací* neboli na *zmnožené jedno a jednotu mnohého*. Jedno a mnohé, totožné a různé nelze oddělit. Ale jmenovaní ideologové tak činí a dopouštějí se tím nepatřičných *separatizmů* – oddělují jedno od mnohého a mnohé od jednoho, totožné od různého a různé od totožného.

Nebe a peklo - relativizovaná a absolutizovaná různost

Pro člověka v jeho existenčním rozměru to má velmi vážné důsledky, nad nimiž se dosud dosti málo uvažovalo. Akceptujeme-li totiž naznačený ideologický pohled na realitu, uzavíráme se ve své neopakovatelné jedinečnosti a vrháme tím sami sebe *do beznadějné samoty*. A to je cesta do pekel, protože peklo je zoufalým stavem opuštěnosti, v němž neexistuje útěcha ze setkání odlišného ve stejném a společně sdíleném.

Peklo je obýváno bytostmi, které ze sebe samých učinily absolutno, separovaly se a proto nutně naráží na nekompromisně absolutní nároky stejně zoufalých zatracenců. Výsledkem tak není *tranquilitas ordinis coelestis*, pokojné a láskyplné soužití mnohých tvorů, nýbrž *destructio cohabitationis pacificae*, zkáza přátelských vztahů a jejich nahrazení nenávistnou konfrontací bez konce.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/nebezpeci-absolutnich-naroku-individuality/>